

וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש

במחשבה תחילה

נהגו רבים מישראל לומר בליל שבת, לאחר ברכת "הפורש סוכת שלום", את פסוקי "ושמרו בני ישראל את השבת", המסתיימים במילים: "וביום השביעי שבת וינפש". הבעל שם טוב ז"ע שואל, מדוע אומרים פסוקים אלו עם כניסת השבת, והלא לפי דברי גמרתנו, "שבת וינפש" נאמר על צאת השבת, שאז הנשמה היתירה עוזבת את האדם, ועל כך אומר הפסוק: "וינפש" – ווי אבדה נפש. אם כן, מן הראוי היה לומר פסוקים אלו במוצ"ש, ולא בליל שבת.

תירץ הבעש"ט, שאדרבה, על ידי שהאדם אומר "וינפש" בליל שבת, וזוכר שבמוצאי שבת, אבוי, תלך ממנו הנשמה יתירה, ישכיל לנצל את יום השבת כהוגן לקלוט ולקבל מקדושתה. אבל אילו היה אומר זאת במוצ"ש, איזו תועלת היתה צומחת לו מכך?

הני בבלאי טפשאי

מה היא טפשות?

בסוגייתנו מופיע הביטוי "טיפשאי" כלפי הבבלים שרגילים לאכול לחם מטובל בדייסה. ודבר זה תמוה ביותר, שהרי "על טעם וריח אין להתווכח", כל אדם וטעמו הוא. האחד אוהב מאכלים חריפים, והאחר – מתוקים, האחד מטבל מאכלו בטחינה, והאחר – בדייסה. ומדוע ראוי לכנות אדם בעל טעם מסויים בתואר טיפש? התשובה לכך היא, שלחם מטובל בדייסה, אף אם מזון ערב הוא, איננו בריא, שהרי אדם האוכל כך אינו מגוון את אבות המזון שמכניס לגופו, אוכל הוא לחם שהוא עמילן, ומטבלו בדייסה שגם היא עמילן. על כן זוכה הוא בצדק לתואר טיפש, שהרי מעדיף את הערב והטעים, על פני המועיל והבריא. תואר זה של טיפש ניתן במקומות נוספים בש"ס לבני אדם המעדיפים את הערב והנוח על הנכון והמועיל. במסכת ברכות (יז, א) מובא: "גובאי טיפשאי", שמעם זה של ה"גובאי" לא התגייר אף גר. עובדה זו מוכיחה שהם עם אוהבי נוחות. שהרי לא יתכן, שמתוך אומה שלמה לא יבוא אף אדם למסקנה הנכונה, אלא שאינם מוכנים לוותר על נוחותם, כי מעדיפים את הערב על המועיל, ועל כן כונו בתואר "טיפשים".

כיוצא בזה מצאנו במסכת מכות (כב, ב): כמה "טיפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה". דהיינו, אנשים טיפשים, שקמים לכבוד ספר תורה ולא לפני תלמיד חכם. מאחר שאם יקומו לפני תלמיד חכם, דבר זה יחייב אותם בעתיד לציית לו. ואמנם, הציות לתלמידי חכמים מועיל לאדם, אך לא תמיד נח וערב הוא. משום כך אינם מכבדים ת"ח, ולכן זכו לתואר "טיפש".

(לקוח מ"מאורות הדף היומי")